

СЪВРЕМЕННОТО БЪЛГАРСКО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО И НЕГОВОТО МЯСТО ЗА ЕСТЕТИКО-ХУДОЖЕСТВЕНТО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА.

Димитър Н. Чолаков

CONTEMPORARY BULGARIAN FINE ART AND ITS PLACE FOR ART AND AESTHETIC DEVELOPMENT OF CHILDREN.

Dimitar N. Cholakov

ABSTRACT: Contemporary Bulgarian fine art is mainly characterized with the advent of a lot of new global and European plastic and visual trends, which became possible thanks to the political changes, exchange of art exhibitions and art actions.

What many famous Bulgarian artists made by plastic ideas in the 60's to 90's of last century, was developed during the last two decades and it has had a serious impact on aesthetic and art development of children, irrespective of the serious reduction of fine art classes in school.

Modern technologies also contribute to modern training, art and aesthetics abilities and art perception in children are constantly developed. In this way we form the basis for aesthetic taste and the ability independently assess the works of art.

KEY WORDS: art, plastic aspect, art installation, art and artistic perception, creative abilities, aesthetic taste and imagination.

Изследването е финансирано по проект № РД-08-84/03.02.2017 г. от параграф на фонд „Научни изследвания“ на ШУ „Епископ Константин Преславски“.

Съвременното българско изобразително изкуство през 60-те и 70-те години на миналия век се характеризира основно с навлизането на много нови световни и европейски тенденции, които рязко променят неговия пластичен облик. Възможностите за контакти и обмяна на изложби неминуемо води до процеси, които в по-късно време ще направят възможно все по-реалното му приобщаване към европейското изкуство. Творци, като Георги Божилов - Слона, Димитър Киров, Енчо Пиронков, Галин Малакчиев, Георги Баев и други, чиито творби в началото биват отхвърлени, а изложбите им закривани, се утвърждават като първите съвременни творци. Заедно с тях, академик Светлин Русев, използвайки класическата рисунка, изгражда композиции с ново съвременно въздействие.

Основното съдържание на изкуството през 80-те години неминуемо е свързано с фактите от рухването на тоталитарната система. Въпреки че като време, тези процеси протичат доста бързо, те в изкуството не могат да се отразят по същия начин. Тяхната динамика, интензивност и продължителност следват друга логика. От това произтичат два възлови въпроса. Българското изкуство с навлизането на новите пластични форми и тенденции дали е оказало някакво влияние за така наречената "голяма промяна" и ако е така, дали тази промяна ще промени изцяло естетико-художествените и пластични процеси и ще премести изкуството изцяло в нова посока.

Обществените процеси, политическата ситуация и пластичните промени в изкуството през целия този период не могат да се приема еднозначно. Успоредно с големите общи художествени изложби, където голяма част от творбите са обвързани с предварителни контрактиции, тоест с политически и идеологически поръчки, появяват се и творби, носещи белезите на съвременните европейски пластични тенденции. Цялото десетилетие на 90-те години е изпълнено с много и разнообразни събития, понякога взаимно изключващи се, но все по-ясно очертаващи бъдещата посока на изобразителното изкуство.

През 1983 г. е създадена една от първите творби, свързани с модерните тенденции, а именно инсталацията "Воден змей" на Веселин Димов. Няколко години по-късно Димитър Грозданов с група "Търговище" организира художествена акция, включваща визуалните артисти Сашо Стоицов, Димитър Чолаков, Орлин Дворянов, Елена Парушева, доц. Йордан Парушев, както и няколко художници от групата на СБХ в гр. Търговище. На откриването се реализира и хепанинг съвместно с изключителната певица Ялдъз Ибраимова, Теодоси Спасов и Огнян Видев. През 1988г. отново в гр. Търговище се печата и най-дългата графика, близо 25м., като отново организатори на проекта са Димитър Грозданов и проф. Димитър Чолаков. През 1989г. се реализира творбата "Дупка в паркета" на Сашо Стоицов, показана в изложбата "11.11".

До голяма степен тези първи прояви са възможни и окрилени от "нехудожествени" фактори. Някои от тях до известна степен повтарят образци на проекти на европейски художници, разбира се реализирани според тяхното естетическо и художествено разбиране и умения, но имат сериозно значение за културния статус на изкуството в България.

Всички тези художествени прояви, групи и хепънинги сериозно се дистанцират от СБХ. В самия Съюз на българските художници възникват и се водят множество спорове относно художествените му изяви. Настъпва нов период на задълбочаваща се икономическа криза, започват така наречените процеси на разграбване на обществената собственост и приватизацията. Много от съществуващите до тогава съюзи, като тези на писателите, артистите и журналистите се разцепват. Това може да се предположи е цел на съответни политически сили и организации, но то е и израз на сериозни естетически различия. Емблематично е едно изказване на тогавашния Прецедател на СБХ на един от конгресите на организацията. Той казва: "Времето беше наше, но то изтече".

Навлизането на всички съвременни форми, тенденции и направления е необратим факт.

От 90-те години до сега българското изобразително изкуство е белязано от зрив на всякакви алтернативни форми. Появяват се и първите изложби без жури, където пластичното разнообразие на творбите е изключително богато. Появяват се и кураторски изложби, където се канят творци обединени от естетически и пластически принципи. Фигурата на куратора или критика придобива съществена роля и организирането на изложбите вече е поставено на професионална основа. Изложби като "Край на цитата" /1990/, "10X10X10", "Наркррай" /1991/, "Каймакарт" /1991/ и др. носят белезите на едно ново усещане и представяне на изкуството.

Процесите на паралелно и равноправно съществуване и богатия спектър от артистични прояви със съвременно звучене, несъмнено оказва влияние за художественото образование на децата. В ШУ "Еп. Константин Преславски", както и в няколко други от водещите университети, са сформирани катедри, които започват да обучават студенти по актуализирани учебни планове и програми и те са тези, които въвеждат в училищата новите форми, навлезли и утвърждаващи се в съвременното българско изкуство. Разбира се този процес на промени не е толкова лесен, като се има предвид факта на непрекъснатото намаляване часовете по изобразително изкуство.

Изобразителното изкуство заема изключително важно място във формирането на детската личност. Художествени форми, като поп-арт и хепънинг, които са близки до играта, посредством тази си специфика са много добър начин за задържане вниманието и интереса в обучението на децата. Различните живописни, графични и пластични техники дават същия резултат. Изключително интересни са часовете, където децата изработват от хартия и лепило различни пластични образи. Колажът от цветни хартии и салфетки събужда у децата интерес към комбинаториката и цветните съчетания. Всички съвременни художествени практики, поднесени на децата под формата на игра, могат да направят часовете изключително интересни.

С навлизането на новите технологии, с които младото поколение е изключително добре запознато, значително се разшири спектърът, даващ на учителя по изобразително изкуство възможността да представя нови художествени похвати. Със съответните програми децата

могат да рисуват от реални образи и фигури до абстрактни картини. Чрез този метод на обучение се развива въображението, креативността и комбинативното естетическо мислене.

Докато някога в обучението по изобразително изкуство беше достатъчно децата да повтарят с бои, това което виждат, днес за формирането на детската личност този начин не е актуален. Разбира се, че не бива да се отрича изцяло някогашната форма на обучение, но с настъпилите обществени промени в цялостното развитие на обществото, с навлизането на новите технологии и отварянето на света на изкуството за всички е необходим нов подход в обучението. Както вече беше казано, необходимо е да се подготвят нови креативни преподаватели. Трябва да се отдели специално внимание и място в педагогическия процес, където развиването на въображението и естетическия вкус да подпомага естетико-художественото развитие на децата, за да могат те да се формират като съвременни личности. Там трябва да се формулират целите и изискванията, за да може да се реализира целият този процес.

На първо място трябва да се възпитава естетическо отношение към обкръжаващата ни действителност. Чрез развитие на художествено-творческите заложби, часовете по изобразително изкуство да станат интересни, забавни и желани. Така у децата ще се формират основите за естетика, те ще се научат сами да оценяват и преценяват произведенията на изкуството или различни житейски ситуации. Тоест обучението по изобразително изкуство да се превърне в обучение за бъдещ живот.

Като бъдещи граждани те трябва да бъдат обучавани да виждат и усещат прекрасното, то да стане част от техния бит, да харесват природата, да се научат да имат потребност от художествени прояви.

Естетическите чувства и потребности на децата се формират от най-ранна възраст. В това отношение от особено значение е посещаването на различни художествени школи. Това допълнително допринася за тяхното естетико-художествено израстване.

Съвременното българско изобразително изкуство и обучението на децата трябва взаимно да се допълват и съжителстват, за да бъде успешен процесът за художественото израстване на нацията.

*Prof. Dimitar Cholakov
Department of Methods of Teaching Fine Arts
At Konstantin Preslavsky – University of Shumen
d.cholakov@shu.bg*